

स्विष्टकृदर्थान्यवदानानि घृतेन प्रत्यज्यात् अथोपभृतीति वाक्यं स्पष्टार्थम् अत्र उपस्तरणा-
वदाने सकृत्सकृद्द्विरभिघारणमिति चतुरवदानसम्पत्तिः अपात्रस्थितानि अवत्तशेषाणि न
प्रत्यज्यादुत्तरत्र विनियोगाभावात् अर्धानां हृदयादीनां प्रत्येकं देवतार्थं स्विष्टकृदर्थं च द्वि-
रवद्यतीति यत् तेन द्विरवदानेन सा वशा कृत्स्ना सम्पूर्णा भवति यथेतरः पशुस्तथेत्यर्थः
। अथार्धानीति यागार्थार्धहविषः पृथक्पक्वानि त्र्यङ्गानि मनुष्यसम्बन्धिन्यै प्रजायै ददाति
॥५॥ तदिदं माहेन्द्रान्ते वपाचरणं हविषां द्विधा (!) अपणं च दूषयति तदु तथेति । अथ
प्राकृतपशुवपाप्रचरणकाले [=प्रातःसवने] मारुतीवपाप्रचरणं हविषामैकध्येन अपणं च वि-
धत्ते तस्माद्यत्रैवेत्यादिना ॥६॥ पञ्चत्तराणि विधत्ते अथ सप्तदशेति । तूपरा अविषाणाः ।
श्यामाः शुक्लकृष्णवर्णाः । मुष्कराः मुष्कवृद्धिः सर्वाङ्गवृद्धिमन्तरेण न घटतऽइति पुष्टाङ्गाः
॥७॥ न हि प्रजापतेः परमुत्कृष्टं पूर्वभावि किञ्चिदप्यस्ति यदर्थं पशुरालभ्यते यद्यस्ति वा-
गेवास्ति तस्या अव्यक्तशब्दब्रह्मत्वेन पूर्वमवस्थानादिति भावः ॥९॥ उक्तानां प्राजापत्यप-
शूनां वपाप्रचरणस्य हविर्यागस्य च प्राकृतपशुवपाहविभिः सह होमकालं विधास्यति तत्र
तावत्पूर्वपक्षमाह तेषामावृद्धयेति । वामदेव्यं सामानुशंसति अनुशंसितवान्भवति ॥१२॥
तृतीयसवने अनुयाजयागानन्तरं जुह्वपभृतोर्व्यूहनादर्व्यागेषां प्राजापत्यानां हविर्यागः कर्तव्यः
स एव कालोऽन्तः सवनीये कर्तव्यानां यागानामवधिः प्रजापतेः सर्वोक्तमवादनवम्
(सर्वोक्तम° Cod.) तस्मादन्तर्द्वये तस्मिन्काले क्रियमाणेन हविर्होमेन प्रजापतिमेवोद्जित-
वान्भवति । यत् यदि उक्ताकालात्पुरा प्राकृतऽएव काले वपाहविभिः प्रचरेत् तर्हि मध्य
(ब्राह्म्य Cod.) ऽएव प्रजापतिप्राप्तेरुत्तरकर्मकलापकरणमयुक्तमितीममर्थं प्रदर्शयितुं दृष्टान्तः
यथायमिति यथा लोके पुरुषो यं मार्गं गमिष्यन्भवेत्तं लक्ष्यं देशं प्राप्य क्वा कुत्र गच्छति ल-
क्ष्यप्राप्तेः सिद्धत्वात् (?सिद्धन्त्वात् Cod.) एवमेतत्काले होमकरणफलरूपप्रजापतिप्राप्तेः (°णं-
तिप्राप्तेः Cod.) सिद्धत्वादुपरितनकर्मनुष्ठानं निःफलं स्यात् तस्मादनुयाजान्ते सुव्यूहनात्प्रा-
कपशुहविर्होम इति केषांचिन्मतम् ॥१३॥ तद्दूषयन्सिद्धान्तयति तदु तथेति । एतेषां पशू-
नां सप्तदशयागात्मकत्वात्प्रतियागं याज्यापुरोऽनुवाक्याभेदमाशङ्क्य देवतैक्यात्सह प्रदानमिति
मन्वानो याज्यापुरोऽनुवाक्ययोरैक्यमाह एकानुवाक्येति । अनुवाक्यापाठात्प्रागध्वर्युणा कर्तव्ये
ऽनुवचनप्रैषे विशेषं विधत्ते प्रजापतयऽइति । हे मैत्रावरुण प्रजापतये देवतायै क्वागानां प-
शूनां हविषोऽवदीयमानस्यार्थाय अनुवचनं कुरु । आश्रावणानन्तरकर्तव्यप्रैषेऽपि विशेषं वि-
धत्ते प्रजापतयऽइति अत्रापि मैत्रावरुणः सम्बोध्यः । अथ हेतुः कर्तव्यं दर्शयति वषट्कृ-
तमिति हेत्रा याज्यान्ते वषट्कारे कृते सति जुहोति अध्वर्युरिति शेषः ॥१४॥ ३॥ १॥ ॥

अथ माध्यन्दिनसवने कर्तव्यः प्रयोगोऽभिधीयते तत्र यजमानाभिषेकमाजिधावनं(च)
प्राधान्येन विधत्ते तं वाऽइति ॥१॥ माहेन्द्रग्रहात्पूर्वम् ॥२॥ पूर्वं रथवाहने काष्ठविशेषे
स्थापितमाजिधावनाय सज्जीकर्तुं तस्य रथस्य तस्मात्काष्ठादवहरणं समन्त्रकं विधत्ते अथ
रथमिति ॥३॥ धूरित्यश्वबन्धनस्थानं युगम् । अन्तर्वेदि सौमिकवेदिमध्ये प्रादक्षिण्येनानयेत्
॥४॥ उदच्य उद्यम्य ॥५॥ ककुद्भान् (!) ककुब्देन वृषभस्कन्धे उन्नतप्रदेश उच्यते तत्समा-
नैरुदकानिचयैस्तद्भान् । सेत् सिनुयात्साधयतु वेति ॥६॥ दक्षिणा दक्षिणतो युग्यं युगस्य
वोढारम् । सव्यायुग्यं सव्यभागयोजनीयम् दीर्घश्चान्दसः ॥७॥ गन्धर्वाः नक्षत्राणीत्यर्थः